

MAKTABGACHA TA'LIM YOSHDAGI BOLADA MEHNAT KO'NIKMALARINI TASHKIL QILISH

Mamedova Maftuna Muhidinovna
Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: *Mehnat bolalarning jismoniy rivojlanishida zarur shartdan biri hisoblanadi. Mehnatda bola o'zining ishlash, harakat qilish ehtiyojini qondiradi, harakatlarning aniq, uyg'un o'lishini ta'minlaydi. Mehnat jarayonida bola organizmining umumiy hayotiy faoliyati, uning chidamliligi ortadi.*

Kalit so'zlar: *Mehnat, harakat, faoliyat, jismoniy rivojlanish.*

Аннотация: *Работа является одним из необходимых условий физического развития детей. В работе ребенок удовлетворяет свою потребность в работе и движении, обеспечивает четкие и слаженные движения. В процессе работы повышается жизнедеятельность детского организма, повышается его выносливость.*

Ключевые слова: *Работа, движение, активность, физическое развитие.*

Annotatsiya: *Rabota yavlyaetsya odnim iz neokhodimyx usloviy fizicheskogo razvitiya detey. V rabote rebenok udovletvoryaet svoyu nekranost v rabote i djinii, obespechivaet chetkie i slajennye dvijinii. V protsesse raboty povyshaetsya jiznedeyatelnost detskogo organism, povyshaetsya ego vynoslivost.*

Key words: *Work, movement, activity, physical development.*

Mehnat inson hayoti uchun, uning farovon turmush kechirishi uchun hamisha asos bo'lib kelgan va shunday bolib qoladi. Mehnat farovon, baxtli hayot kechirishning eng asosiy sharti bo'lganligi sababli ham fuqarolar uchun majburiydir.

Mehnat odamlarning biror bir maqsad uchun sarflagan vaqti, aqliy va jismoniy kuchi yoki zarur faoliyatidir. Mehnatsiz yashamoq mumkin emas. Barcha tirik mavjudot nimanidir iste'mol qilish hisobiga yashaydi, umrini davom ettiradi. Yerdan yashovchi mayda qurt- qumursqadan tortib, parrandalargacha, suv ostida yashovchi jonivorlardan tortib, ulkan hayvonlarga o'vqatsiz yashay ol- maydilar. Xuddi shuningdek, odamlar ham uzluksiz o'vqatlanadi, hayot kechiradi. Boshqa tirik mavjudotlardan farqli odamlar kiyinishadi, uy-joy qurishadi, savdo-sotiq qilishadi, ijod qilishadi. Bu ishlarni amalga oshirish uchun tirikchilik manbai bo'lgan pul kerak. Pul topish uchun, o'zlariga kerakli narsalarni yaratish uchun odamlar mehnat qilishlari zarur. Mehnat jarayonida oziq-ovqat, kiyim-kechak va boshqa zarur narsalar yaratiladi. Mehnat inson hayotini mazmunli qiladi. Odamlar mehnat qilish jarayonida sog'iqlarini mustahkamlaydilar, obro' orttiradilar va o'z kelajaklarini yaratadilar. Ota-bobolarimiz asrlar davomida mehnatni ulug'ayib kelganlar. Bizga ulardan meros bo'lib qolgan barcha xazinalar ilmiy, badiiy kitoblar, san'at asarlari, me'morchilik obidalari mehnat mahsulidir.

Jahon fanining rivojiga bebaho hissa qo'shgan al-Xorazmiy, Ibn Sino, Ismoil al-Buxoriy, Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur kabi bobokalonlarimiz mehnatsevarliklari tufayli ulkan yutuqlarni qo'lga kiritishgan, yoshlarni ham mehnat qilishga chaqirishgan. Shu boisdan jahonning barcha xalqlari ayollarida bo'lgani kabi o'zbek maqollarida ham mehnat tarbiyasi markaziy o'rinlarni egallagan.

Azaldan mehnatkash, tinib-tinchimas xalqimiz o'zining mehnati bilan bog'larni gulistonga, cho'lni bo'stonga aylantirib olmoqda. Qadimda ota-bobolarimizning mehnat haqida aytilgan dono naqlari hozirga qadar ham o'z qadrini yo'qotgan. Yuqorida aytganlarimizdan ko'rinib turibdiki, mehnat qanday moddiy va ma'naviy boyliklarning asosiy manbayi, shu bilan birga shaxsni har tomonlama kamol toptirishning muhim vositasidir. Mehnat jarayonida insoniy xislatlarning faol namoyon bo'lishi uchun eng qulay sharoitlar yaratadi. Bolalar bog'chasida, oilada bajariladigan uncha murakkab bo'lmagan har bir topshiriq uning kundalik vazifasiga aylanishi kerak. Bola mehnatning ahamiyati va mohiyatini tushunib yetarli uchun pedagog kattalarning mehnati, bolalarning o'zlari ajaradigan mehnat turlarini kuzatish yuzasidan ekskursiyalar uyushtiradi.

Bolalar quruvchilarning mehnatini kuzatishyapti deylik. urilish maydonchasiga katta-katta bloklar keltirilib, ular o'tarma kran bilan tushiriladi. Keyin bolalar g'isht teruvchilar, duradgorlar, suvoqchilar, tom yopuvchilar, bo'yoqchilar mehnatini kuzatadilar. Bolalarni qurilish bilan tanishtirish davomida bilib olgan archa tasavvur va tushunchalari, ularning ko'zi oldida ajoyib bino bunyod etgan kishilar mehnatining go'zalligi namoyn bo'ladi. Tarbiyachi bolalar diqqatini chinni buyumlarga soluvchi kishilar mehnatiga jalb etadi. Bolalar tarbiyachi bilan birgalikda ularning mohirona chizgan rasmlari natijasida idishlarning har xil jilo berib turlanishidan zavqlanib, ularning qo'llari gul ekan", deydilar.

Bularning barchasi bolalarda kishilar mehnatiga muhabbat uyg'otadi. Pedagog bolalarni mehnatning moddiy boylik eltiruvchi tomonini ham, estetik tomonini ham ko'ra bilishga o'rgatadi. Bahor kunlarining birida tarbiyachi bolalarni daraxtlar gullab turgan boqqa olib kiradi. Gulsafsar va piyongul ilan o'ralgan yo'lkalarga qum sepilgan, daraxtlarning tanasi bog'bonlar tomonidan ohak bilan oqlangan. Tepada esa gullab turgan o'rik, gilos, olma, olcha, shaftoli, gullarning atrofiga salarilar guvillashib uchib yuribdi. Bularning hammasi bolalarda ajoyib zavqli kechinmalar uyg'otadi. Mehnat bolalarning jismoniy rivojlanishida zarur shartdan biri hisoblanadi. Mehnatda bola o'zining ishlash, harakat qilish ehtiyojini qondiradi, harakatlarning aniq, uyg'un o'lishini ta'minlaydi. Mehnat jarayonida bola organizmining umumiy hayotiy faoliyati, uning chidamliligi ortadi. Bolalarning turli xil mehnat jarayonlarida ishtirok etishlari, kattalar lehnati bilan tanishishlari ularning tevarak-atrofdagi hayot asliida, kishilarning o'zaro munosabatlari to'g'risida, narsalar va ularning xususiyatlari, materiallarga ishlov berish usullari haqida, qurilmalar va asboblarning to'g'risida muayyan tasavvurga ega bo'lishlariga yordam beradi.

Mehnat bolalardan diqqat, o'tkir zehnlilik, topqirlik, bilib olgan malaka va ko'nikmalarini amaliyotda qo'llay bilish, ijod- korlik qobiliyatlarini egallashni talab etadi. Mehnat jarayonida bolalar ayrim ish turlarini (bir varaq qog'ozni buklash, kerakli uzunlikni o'lchash, andozaga qarab shaklni qirqib olish kabi harakatlarni) anglatuvchi bir qancha tushuncha va atama- lardan foydalanishga, bajarilgan ishdagi izchillikni so'zlab berishga to'g'ri keladi. Bular bola nutqini yangi so'zlar bilan boyitadi, uning mantiqiy bog'liq ravishda grammatik jihatdan to'g'ri shakllanishiga imkon beradi.

Bolalarni eng oddiy mehnat qurollari, materiallarga ishlov berish usullari bilan tanishtirish kerak. MTTdagi mehnat ularni maktabdagi politexnik ta'limga tayyorlaydi. Mehnatning axloqiy qimmati uning jamiyat uchun qanchalik ahamiyatga ega ekanligi bilan belgilanadi. Mehnat har bir bolani o'z mehnatining ijtimoiy ahamiyatini tushunib yetishga, uning jamiyat hayotiga kirib borishiga, o'zini shu jamiyatning a'zosi deb his etishiga imkon yaratadi. Har bir bola oilada, bolalar mehnatida o'z ulushi borligini his eta bilishi lozim. Ishning shu tarzda tashkil etilishi bolalarda jamoachilik va intizomlilikni, burch hissini tarbiyalaydi. Shuning uchun bolalarni jamoa mehnatida tarbiyalash muhim ahamiyat kasb etadi.

Mehnatning bolalarni aqliy tomondan rivojlantirishdagi ahamiyati shundaki, mehnat jarayonida ular borliqni faol anglay boshlaydilar, dunyoni materialistik idrok etish imkoniyati yaratiladi. Maktabgacha yoshdan boshlab bolalarga mehnat tarbiyasi berish ularni estetik va jismoniy jihatdan ham rivojlantiradi. Yosh avlodga mehnat tarbiyasi berish masalasi hozirgi davrda eng dolzarb mavzu hisoblanadi. Mehnat har bir yosh guruhidagi bolalarning o'ziga xos xususiyatlarini e'tiborga olib tashkil etiladi, unga to'g'ri rahbarlik qilingandagina yetarli natijaga erishish mumkin. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar mehnatining o'ziga xos tomonlari ko'pgina olimlar tomonidan olib borilgan ilmiy ishlarda keng o'rganib chiqilgan. Bolalar mehnatining muhim belgisi uning ma'lum maqsadga qaratilganligidir.

Kichik bog'cha yoshidagi bolalarning mehnati biror jarayonga oid harakat bolib, u faqat kattalarning rahbarligi natijasidagina amalga oshirilishi mumkin. Faoliyatni rejalashtirish mehnat tarbiyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bolalarni kuzatish ular faoliyatining tartibsiz, rejasiz ekanligini ko'rsatadi. Bolalar bunday harakatlar orqali biror natijaga erishish uchun juda ko'p vaqt va kuch sarflaydilar, shu bilan bir vaqtda o'z ishlaridan o'zlari qoniqmaydilar.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Mamedova, M. (2022). MAKTABGACHA TA'LIM YOSHDAGI BOLALAR IJODIY QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH. *ILMIY NASHRLAR MARKAZI (buxdu.Uz)*, 8(8).
2. Mamedova M. MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING IJTIMOYIY XUSUSIYATLARINI SHAKLLANTIRISHDA TARBIYANING O'RNI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.
3. Mamedova M. M. TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA AXBOROT TECHNOLOGIYALARINING O'RNI //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 7. – С. 1230-1234.
4. Muhidinovna M. M. Preschool Education System and Family Cooperation in the Formation of Social Characteristics //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 267-270.
5. Muhidinovna, Mamedova Maftuna. "Preschool Education System and Family Cooperation in the Formation of Social Characteristics." *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION* 2.2 (2022): 267-270.
6. Muhidinovna, M. M. (2022). Preschool Education System and Family Cooperation in the Formation of Social Characteristics. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 2(2), 267-270.
7. Hakimova N. S. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy-huquqiy mehyorlarga hurmat hissini shakllantirish metodlari //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 3. – С. 466-475.
8. Хакимова Н. С. ОБ- РЯДЫ И ОБЫЧЬИ СВЯЗАННЫЕ С РОЖДЕНИЕМ И ВОСПИТАНИЕМ РЕБЕНКА У НАРОДОВ СРЕДНЕЙ АЗИИ //BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 67-72.
9. Хакимова Н. С. ОБ- РЯДЫ И ОБЫЧЬИ СВЯЗАННЫЕ С РОЖДЕНИЕМ И ВОСПИТАНИЕМ РЕБЕНКА У НАРОДОВ СРЕДНЕЙ АЗИИ //BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 67-72.
10. Ражабова И. Х. Методика индивидуализации в преподавании вузах //Вестник магистратуры. – 2019. – №. 4-3 (91). – С. 70-71.
11. Ражабова И. Х., Ражабова И. Х. ТАРБИЯЧЕНИ ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШ //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 7. – С. 1072-1078.
12. Halimovna K. S. et al. El papel de las tecnologias pedagogicas modernas en la formacion de la competencia comunicativa de los estudiantes //Religación. Revista de Ciencias Sociales y Humanidades. – 2019. – Т. 4. – №. 15. – С. 261-266.
13. Ражабова И. Х. ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНТОВ В ДУХЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ СРЕДСТВАМИ МУЗЫКИ И НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ //Молодежь в науке и культуре XXI в.: материалы междунар. науч. – 2016. – С. 132.
14. Ражабова И. Х. Эргашева Гулзод Бахтиёровна. Дидактические требования к занятиям математикой в дошкольных учреждеиях. Проблемы педагогики, № 6 (51) 2020.

15. Khamidovna R. I. Methods of Ecological Education in the Process of Familiarizing Preschoolers with the Nature of our Country //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 245-249.
16. Ражабова И. Х., Шукурова М. У. К. Словесное воздействие как коммуникативные способности учителя //Academy. – 2020. – №. 3 (54). – С. 90-92.
17. Rajabova I. Ossobennosti organizatsii i provedeniya didakticheskix igr s detmi starshego doshkolnogo vozrasta //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.
18. Eshova, Shonazarovna Dilbar, and Khamidovna Iroda Rajabova. "Organization of didactic games for preschoolers."
19. Эргашева Г. Б., Рахматова Г. Б. К. Некоторые вопросы обеспечения взаимосвязи методов и средств обучения в учебном процессе //Проблемы педагогики. – 2020. – №. 1 (46).
20. Эргашева Г. Development of teachers innovative activities //Ученый XXI века. – 2018. – №. 4-3.
21. Ergasheva G. Личностное отношение-условие учебной и профессиональной деятельности учителя //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2021. – Т. 5. – №. 5.
22. Ergasheva G. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ВЗАИМОСВЯЗИ МЕТОДОВ И СРЕДСТВ ОБУЧЕНИЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.
23. Ergasheva G. ДИДАКТИЧЕСКИЕ ТРЕБОВАНИЯ К ЗАНЯТИЯМ МАТЕМАТИКОЙ В ДОШКОЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.
24. Baxtiyorovna E. G. Factors that Increase Lesson Effectiveness in Primary Education //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 231-235.
25. Ergasheva G. B. ZAMONAVIY JAMIYATDA FAN VA TA'LIMNING RIVOJLANISHIDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING O'RNI //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 7. – С. 969-974.
26. Ergasheva G. ДИДАКТИЧЕСКИЕ ТРЕБОВАНИЯ К ЗАНЯТИЯМ МАТЕМАТИКОЙ В ДОШКОЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.
27. Ergasheva G. B., Tohirova S. MUSTAQILLIK NE'MATIGA SHUKRONA QILISH VA UNING MUSTAHKAMLIGINI SHAQLASH //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 7. – С. 1196-1200.
28. Ergasheva G. МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ТИЗИМИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАСHTIRISH CHORA TADBIRLARI TO'G'RISIDA //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.

29. Эргашева Г. Б. Использование интегрированных технологий в высшем образовании //Вестник магистратуры. – 2019. – №. 4-3 (91). – С. 74-75.

30. Eshova D. PRAGMALINGUISTIC FEATURES OF THE TYPES OF FATIK COMMUNICATION AND ABOUT COMPLIMENTS //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2022. – Т. 21. – №. 21.